

Bronza sija zlatnim sjajem: treće mesto izbora odlučice o smeru Nemačke

U dremljivoj predizbornoj kampanji CDU-SPD „dueta“, najneizvesnija trka vodi se za treće ali zlatno mesto. Prava borba nastaviće se posle parlamentarnih izbora, a četiri partije sa svih krajeva političkog spektra mogu biti odlučujući faktor za formiranje koalicione vlade. Ključne razlike mogućih postizbornih koalicija odraziće se i na oblike budućih sistemskih rešenja unutar EU.

Tara Tepavac*

Dok sa jedne strane Atlantika [„američka politika proizvodi više drame u jednoj nedelji nego što je nekada u celoj godini,“¹](#) u Nemačkoj se vodi dremljiva predizborna kampanja, takozvani *Schlafwahlkampf*. Na izborima 24. septembra 2017. najveća država članica EU bira novi parlament koji će potom izabrati najmoćniju političku figuru, novog kancelara. Bilo da je u pitanju nastojanje Nemačke da ostane stabilno kormilo Evropske unije (EU) i

u jeku parlamentarnih izbora ili pak političkih partija da „igraju na sigurno“, aktuelna kampanja u potpunosti odstupa od znatno burnijih koje su obeležile prvu polovinu godine u Holandiji, Francuskoj i Velikoj Britaniji.

Pa ipak, i pored ovog oštrog kontrasta, Nemačka deli jednu bitnu karakteristiku sa političkom zbrkom nedavne predizborne kampanje u Bregzitom obuzetoj Velikoj Britaniji. Glavni rivali se takoreći „prave

Englezi“ uspešno meandrirajući oko ključnih unutrašnjih izazova, za koje, čini se, još uvek nisu pronašli biračima poželjne odgovore. Važna socio-ekonomska i bezbednosna pitanja ostala su većinom nedorečena, uz par pokušaja Martina Šulca da neke od strateških spoljnopolitičkih pitanja vrati u javni diskurs kako bi osvojio naklonost glasača, uključujući migracije, Tursku i Trampa. Na prvo, usmereno na neizbežno pitanje migracija i [mogućnosti nove izbegličke krize](#), Merkelova je odgovorila doslednom [odbranom svoje politike otvorenih granica](#). I plan *Hrišćansko-demokratske unije* (nem. *Christlich Demokratische Union Deutschlands* – CDU) za podizanje vojnih troškova Nemačke na 2% BDP-a do 2024. godine naišao je na oštre kritike iz redova *Socijaldemokratske partije Nemačke* (nem. *Sozialdemokratische Partei Deutschlands* – SPD), uz komentare da se [Merkelova pridružuje „Trampovom ludilu naoružavanja“](#).

Prema [istraživanjima javnog mnjenja](#), CDU, na čelu sa aktuelnom kancelarkom Angelom Merkel održava ubedljivo vođstvo od prosečno 15% već nekoliko meseci. U mirnoj i prilično izvesnoj trci za novog nemačkog kancelara, Angela Merkel ušuškala je svoje birače u sliku udobnog i sigurnog života uz uspešno zaobilažanje škakljivih tema. Dok posteriji CDU-a građanima poručuju [„Sada uživajte u letu, a na jesen](#)

[napravite pravi izbor“](#), Merkelova, poučena zavidnim iskustvom, strateški izbegava konfrontacije, a manifestom u stilu švedskog stola nudi za svakog po nešto. I zaista, tokom dvanaest godina na mestu kancelara dočekala je i [ispratila brojne domaće i svetske lidere](#), uključujući smenu pet lidera suparničke stranke SPD, tri američka i četiri francuska predsednika, četiri britanska i čak šest italijanskih premijera.² U trci za svoj četvrti po redu mandat računa na podršku birača njenom [pragmatičnom nastojanju da Nemačku održi na stabilnom kursu](#). Pored sigurnosti i stabilnosti, projektovane kampanjom i posterima koje krasi njen zaštitni znak skopljenih šaka, Merkelova se usmerila i na mlade birače u [intervjuima sa popularnim Jutjub zvezdama](#).

Sa druge strane, skandali poput Folksvagenovog „Dizelgejta“ i [sve oštrije razlike između severa i juga ove zemlje](#)³ mogli bi biti odlučujući adut u rukavu njenog glavnog konkurenta Martina Šulca. Bivši predsednik Evropskog parlamenta, sa zavidnim [iskustvom na evropskoj političkoj sceni](#), ponekad impulsivan i često bez dlake na jeziku, Šulc svojim sloganom insistira da „*budućnost treba nove ideje i nekoga da ih primeni*“. Novi predvodnik SDP-a proletos je uzburkao nemačku političku scenu. Izbor Šulca za šefa stranke preokrenuo je tokom 2016.

godine popularnost SPD-a poput rolekostera nakon [kritično niske podrške niže od 20 % prvi put u poslednjih 24 godine](#). Za razliku od svog prethodnika Zigmara Gabrijela, uz jednoglasnu podršku socijaldemokrata, Šulc je pokupio i simpatije mladih, a sa time i titulu „nemačkog Bernija Sandersa”.⁴ Izbori u nemačkoj saveznoj državi Sar, tradicionalno naklonjenoj CDU, bili su prvi politički test takozvanog „Šulc-efekta” i jačanja oslabljene levice u zapadnoj Nemačkoj kao svojevrsni „barometar nacionalnog raspoloženja”. Međutim, „Šulc-efekat” posustao je sa pobedom CDU-a, kako na izborima u Saru, tako i na pratećim savezним izborima u Šlesvig-Holštajnu i Severnoj Rajni-Vestfaliji.

Nekada rudarska regija Sara, koja je ove godine po prvi put otvorila vrata svog parlamenta desničarskoj *Alternativi za Nemačku* (nem. *Alternative für Deutschland – AfD*), odskače od slike ostatka južnih pokrajina Nemačke. Sve veće razlike između severa i juga polako zamenjuju nekada nepremostivu podelu Istočne i Zapadne Nemačke, a uporište podrške SPD-a nalazi se upravo u siromašnijim delovima severa. Stoga ne čudi Šulcov fokus na socijaldemokratske teme: podizanje poreza, ali i [nacionalni plan za reformu obrazovnog sistema](#) koji bi, između ostalog, omogućio veći uticaj federalne vlade na preraspodelu sredstava školama na severu.

Tabela 1. Prikaz ključnih parametara razlika između severa i juga Nemačke

	Severna Nemačka	Južna Nemačka
Populacija (promene od 1990.)	40,6 mil. (-100,000)	40,7 mil. (+1.3 mil.)
BDP po glavi stanovnika	34.967 €	39.481 €
Nezaposlenost	1,7 mil.	1,0 mil.
Zaduženost pokrajina	371 mlrd. €	170 mlrd. €
Nelikvidnost	72.619 €	49.895 €
Izvoz	390,9 mil. €	558,8 mil. €
Registrovani patenti	13.692	34.782
DAX30 kompanije	12	18
Prosečna ocena obrazovanja (od 16 nemačkih saveznih država, gde je 1 najbolja a 16 najgora)	9,4	4,8

Izvor: *The Economist*⁵

Predizborna trka za zlatno treće mesto

Sudeći po prošlonedeljnom [intervjuu Zigmara Gabrijela](#) za nemački *Špigel*, velika CDU-SPD koalicija malo je izvesna. Uz visok procenat od skoro 50% neopredeljenih glasača, SPD se i dalje nada preokretu i sličnom scenariju iz 2005. godine, kada je njegov prethodnik Gerhard Šreder uspeo da dostigne Merkelovu izgubivši za dlaku mesto kancelara.

Ipak, verovatnoća sličnog preokreta trenutno je mala, posebno nakon [TV duela](#) sa Merkelovom koji Šulcu nije doneo značajne poene. Televizijski sparing dvoje glavnih konkurenata [više je ličio na „duet“](#) koji potvrđuje koliko su njihove vizije unutrašnje politike bliske. Iza crne boje CDU-a krije se crvena država blagostanja, jedna od osnovnih vrednosti u srcu Nemačke koju brane obe vodeće partije.

Mnogo neizvesnija trka vodi se [za treće, ali zlatno mesto](#). Četiri partije sa svih krajeva političkog spektra, sa podrškom između 8 i 10% birača, mogu biti odlučujući faktor za formiranje koalicione vlade. Populistička, evroskeptična i antiimigrantska AfD, trenutno sa oko 10% podrške, sasvim izvesno će postati [prva ekstremno desničarska stranka u parlamentu posle Drugog svetskog rata](#). Nemačkim ultradesničarima ipak ne cvetaju ruže. Protiv Aleksandra Gaulanda, jednog od osnivača AfD-a i kandidata na predstojećim izborima, pokrenuta je

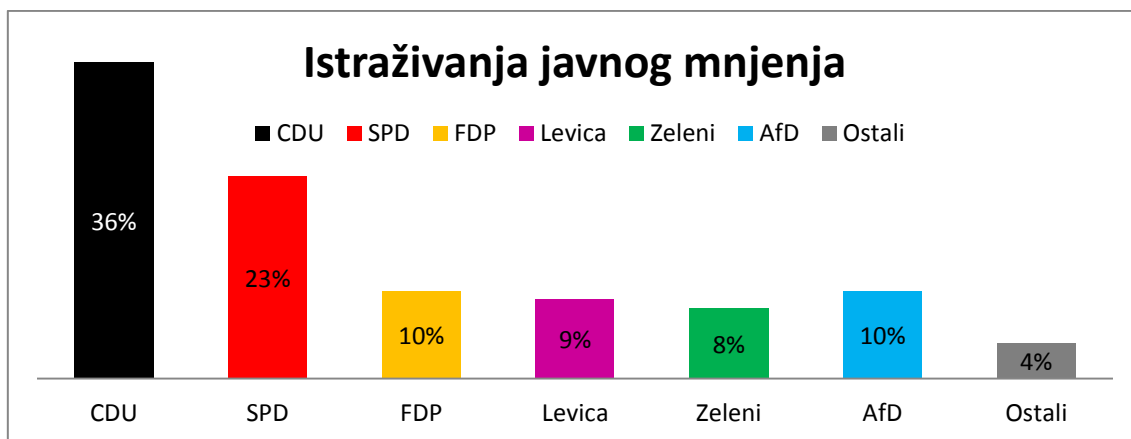
[tužba za širenje rasne mržnje](#), dok je iste nedelje saksonski parlament [oduzeo poslanički imunitet Frauki Petri](#) optuženoj za lažno svedočenje. Čini se da se talas populizma koji je zapljusnuo Evropu početkom godine ipak nije prelio na nemačku političku scenu, zahvaljujući i nemačkim političarima i medijima [manje sklonim emocionalizaciji politike](#)⁶ i proizvodnji sukoba u predizborne svrhe.

Rame uz rame sa 9% podrške i dijametralno suprotnim programom nalazi se nemačka [Levica](#) (nem. *Die Linke*). Nastala ujedinjenjem reformisanih komunista *Partije demokratskog socijalizma*, pretežno iz istočne Nemačke, sa delom leve struje iz SPD-a i novim nestranačkim članstvom, *Levica* je uspela da se etablira kao nova politička snaga koja podržava politiku azila i zagovara više poreze na prihode velikih kompanija i bogatih. Nakon uspeha [koalicione vlade SPD-a, Levice i Zelenih na čelu Berlina](#), mogućnost crveno-zelene koalicije vratila se na dnevni red. Međutim, [unutrašnja razjedinjenost](#) usled koje stranku u trci predvode dva kandidata sa izmešanim porukama, može je koštati snažnije podrške zbunjenih birača. Sličan stepen podrške uživa nemačka stranka *Zeleni* (nem. *Die Grünen*), koju takođe predvodi dvoje kandidata u skladu sa načelom rodne ravnopravnosti, i prirodno naginje partnerima na levom spektru.

Šuškanja o koaliciji sa CDU-om, do skoro tabu tema nemačke političke scene, indirektno je osporila predstavnica Katrin Gering-Ekart u nedavnoj TV debati.

Sa druge strane, liberalna *Slobodna demokratska partija* (nem. *Freie Demokratische Partei* – FDP) svakako ima više opcija za [potencijalnu parlamentarnu koaliciju](#), od savezništva sa CDU-om, preko uspešnog modela CDU–FDP–Zelene koalicije u saveznoj pokrajini Šlesvig-Holštajn, do manje izvesne koalicije sa SPD-om i Zelenima po uzoru na saveznu državu Rajna-Palatinat FDP, predvođena novim liderom, harizmatičnim Kristijanom Lindnerom, zabeležila je značajan uspeh sa trećim mestom na

nedavnim izborima u Severnoj Rajni-Vestfaliji. Uz zagovaranje povećanja kvalifikovane radne snage kroz uvođenje imigracionog zakona po kanadskom modelu i smanjenje poreza, blisko politici Angele Merkel, liberali međutim podržavaju i [veći uticaj federalne politike u obrazovanju](#), na liniji klasičnih zahteva SPD-a. Nakon poraza koji im je zatvorio vrata parlamenta 2013. godine, osvežen FDP sasvim izvesno se vraća u Bundestag, posebno u svetlu zasićenosti birača velikom koalicijom koja je na vlasti već osam godina. Imajući u vidu fleksibilnosti ove partije u centru političkog spektra, FDP se može naći u ulozi odlučujućeg faktora za nijansu buduće koalicije.

Izvor: [Forschungsgruppe Wahlen](#), od 1. 9. 2017.

Postizborna borba nijansi

Posle ozbiljnog udarca u vidu Bregzita, Evropa je od pobeđe Makrona ponovo na nogama. Stabilno i ujedinjeno političko vođstvo

u državama članicama EU ključno je u vremenima rastuće globalne nesigurnosti, od sukoba na istoku do razuzdanog Trampa, neuračunljive Severne Koreje i [prognoza o novom](#)

hladnom ratu. Stoga je Evropa dočekala manjak neizvesnosti i adrenalina u jeku predizborne kampanje za novog kancelara uz mrvicu razočaranja ali i veliko olakšanje. Dinamičnosti i adrenalina nije joj manjkalo tokom austrijskih, holandskih, francuskih i britanskih izbora i referenduma, kada su glasači za dlaku odlučivali između dijametralno suprotstavljenih vizija budućnosti, kako svojih država tako i

EU. U prvoj polovini godine birale su se boje sa široke palete crno, plavo, crveno, žuto i zeleno obojenih alternativa: od zatvorenih ekonomija i razjedinjene Evrope etno-nacionalističkih država do proevropskih otvorenih, solidarnih i modernih društava. U pogledu unutrašnje politike, Nemačka će pak na predstojećim izborima birati između prilično bliskih vizija budućnosti. Prava borba nijansi nastaviće se posle parlamentarnih izbora, a ključne razlike mogućih postizbornih koalicija odraziće se na polje škakljivih pitanja spoljne politike.

Ključne razlike između glavnih rivala za novog kancelara vide se tek iz šire perspektive geopolitičkih poteza Nemačke. Upravo su teme odnosa prema Turskoj, Severnoj Koreji i Sjedinjenim Američkim Državama isplivale kao glavne tačke sporenja Merkelove i Šulca. Šulc je glasan u oštroj kritici populističkih i desno orijentisanih svetskih lidera, od Redžepa Erdogana do Donalda Trampa, čije nepredvidljive poteze i tvitove vidi kao potencijalni okidač

globalne krize. Čini se da je Šulc sklon drastičnijim, principijelnim potezima Nemačke, uključujući obustavu pregovora o pristupanju Turske EU i jače partnerstvo sa vrednosno bliskom Kanadom u rešavanju svetskih kriza. Međutim, stavovi SPD-a i CDU-a su se približili i po ovom pitanju nakon nedeljne debate, kada je Merkelova u oštrom zaokretu izjavila da će razgovarati sa kolegama iz država članica EU kako bi se postigao zajednički stav o prekidu pristupnih pregovora sa Turskom. Iako je proevropski stav nove nemačke vlade zagaranovan, na evropskoj pozornici Šulc bi mogao doprineti bržim i značajnijim promenama unutar Evrope. U odnosu na umerene i suzdržane konzervativce, poznat je kao veliki pobornik dublje integracije Evrope i snažna podrška jačanju evropskih institucija, evrozone i evropske odbrambene politike.

Nijanse postizborne koalicije odraziće se na EU, njene odgovore na aktuelne izazove i oblik budućih sistemskih rešenja, poput, na primer, reforme sistema azila u EU, otvorenosti Šengena ili čak potencijalnog Gregzita. SPD zagovara drastičnije poteze poput stvaranja evropske vojske, koju podržava i FDP, dok se CDU drži umerenih voda evropske odbrambene unije. Ekonomija takođe predstavlja tačku sporenja, dok socijaldemokrate žele uvođenje evropskog ministra finansija, konzervativci su bliži postepenom osnivanju monetarnog fonda, a liberali zagovaraju privremeno izbacivanje Grčke iz Evrozone. Iako

možemo očekivati da će novo nemačko rukovodstvo, bez obzira na postizbornu konstelaciju, zadržati stabilan kurs na čelu EU usmeren ka

ekonomskoj stabilizaciji, jačanju solidarnosti i evropske bezbednosti, đavo se ipak krije u detaljima.

*** Autorka je istraživačica u Evropskom pokretu u Srbiji.**

¹ Charlemagne, „Germany’s election campaign ignores the country’s deeper challenges“, *The Economist*, 5. 8. 2017.

² Arnau Busquets Guardia, „Merkel metrics: Her tenure so far“, *Politico*, 11. 9. 2017.

³ „The beautiful south“, *The Economist*, Vol. 424, No 9054, 19. 8. 2017.

⁴ Fabian von der Mark, „The ‘Schulz effect’ – A change of fortune for the SPD“, *Deutsche Welle*, 19. 3. 2017.

⁵ „The beautiful south“, *The Economist*, Vol. 424, No 9054, 19. 8. 2017.

⁶ Charlemagne, „Deutschland is dozing“, *The Economist*, 5. 8. 2017, str. 20.

Mišljenja i stavovi izraženi u ovom eseju predstavljaju stavove autora i ne odražavaju neophodno i zvanične stavove Evropskog pokreta u Srbiji.

Esej je objavljen u okviru aktivnosti „Evropski izazovi“ Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji. Autori analiziraju aktuelne trendove u Evropi tokom 2017. godine.
